

Sektor pozarządowy w Polsce - różnice pomiędzy fundacją a stowarzyszeniem

Organizacje pozarządowe działają w przestrzeni publicznej od wielu lat - mamy z nimi do czynienia na przykład przy okazji akcji charytatywnych lub organizowanych wydarzeniach kulturalnych i sportowych. Okres rozliczania podatku PIT to także czas, w którym organizacje pozarządowe (dokładnie organizacje pożytku publicznego) przykuwają naszą uwagę. Mimo to nie każdy wie, czym dokładnie są popularne NGO oraz jakie są różnice między stowarzyszeniem a fundacją.

Definicja i profil działalności organizacji pozarządowych

Organizacje pozarządowe (z ang. non-government organization) nazywane są trzecim sektorem, gdzie pierwsze dwa to państwowy i rynkowy. NGO posiada w swojej charakterystyce cechy obydwu z nich - nie działają w celu osiągnięcia zysku oraz nie są jednostkami sektora finansów publicznych. Dane z 2018 r. wskazują, iż w Polsce zarejestrowanych było około 143 tys. organizacji, co przy założeniu, że około 65% z nich było aktywnych daje nam liczbę prawie 100 tys. działających podmiotów.

Chcąc ocenić, czy daną organizację możemy uznać zgodnie z panującym prawem za pozarządową, powinniśmy skupić się na wspomnianych wcześniej dwóch czynnikach - niekomercyjny charakter oraz nieprzynależność do sektora publicznego. Wyjątkiem są organizacje kościelne i wyznaniowe, które pomimo spełniania powyższych warunków nie są uznawane za NGO. Mimo to pod względem prawnym są one traktowane jak organizacje pozarządowe i mają takie same możliwości działania - mogą korzystać z pomocy wolontariuszy lub prowadzić działalność pożytku publicznego. Za przykład może uchościć Caritas Polska.

Organizacje pozarządowe można wyróżnić ze względu na profil ich działalności:

- organizacje mniejszości - reprezentują interesy grup mniejszościowych, m.in. etnicznych,
- organizacje samopomocy - działają na rzecz swoich członków,
- organizacje opiekuńcze - organizują pomoc dla pewnych grup ludzi, np. osób bezdomnych,
- organizacje zadaniowe - wykonują funkcje zlecone przez państwo, np. ochrona przyrody
- organizacje przedstawicielskie - reprezentują interesy wybranej społeczności,
- organizacje hobbystyczno-rekreacyjne - stanowią grupę osób zainteresowanych wybraną sferą działalności, np. uprawianiem wspinaczki,
- organizacje tworzone ad hoc - tworzone są w celu przeprowadzenia określonej akcji, np. zbiórki żywności w okresie świątecznym.

Rodzaje organizacji pozarządowych

Najczęściej występujące formy prawne, w jakich funkcjonują organizacje pozarządowe to fundacje oraz stowarzyszenia. Teoretycznie różnią się one od siebie diametralnie, jednak w praktyce ich działalność bywa często zbliżona. Wracając do raportu z 2018 r., na terenie Polski zarejestrowanych było 117 tys. stowarzyszeń oraz 26 tys. fundacji.

Stowarzyszenie założone jest przez grupę osób, aby rozwijać wspólne zainteresowania lub osiągnąć wyznaczony cel. Przykładem może być podmiot zrzeszający miłośników pobliskiego lasu i/lub zajmujący się ochroną okolicznej przyrody przed dewastacją. Istnieje kilka rodzajów stowarzyszeń, np. zwykłe, zarejestrowane w KRS albo klub sportowy.

Fundacja oczywiście również składa się z ludzi, jednak jej założenie i funkcjonowanie jest inicjatywą jednej osoby (fundatora) lub kilku. Powstaje ona w konkretnym celu, np. wsparcia okolicznych zabytków przyrody i na to działanie przeznaczane są pieniądze. W kwestii prawnej fundacja to właśnie ten majątek, którym mogą być również papiery wartościowe lub nieruchomości. Bez niego fundacja nie może być założona ani funkcjonować.

Fundacja a stowarzyszenie - różnice

Opisując różnice skupić możemy się na 4 aspektach – sposobie powstania, celu funkcjonowania, zarządzaniu i nadzorowi z zewnątrz. W porównaniu wykorzystamy stowarzyszenie zarejestrowane w KRS oraz fundację.

Do założenia stowarzyszenia nie jest potrzebny żaden majątek, konieczna jest jednak minimalna liczba 7 członków. Jeżeli w trakcie działania organizacja zmniejszy się, będzie to podstawą do rozwiązania stowarzyszenia. Podczas założenia fundacji musi dojść do przedstawienia majątku. Jest on podstawą utworzenia i działalności, a jego wyczerpanie może być przyczyną likwidacji organizacji. Prawo nie uwzględnia minimalnej kwoty, jaka jest potrzebna.

Stowarzyszenie może zostać utworzone w każdym niekomercyjnym celu prawnie dozwolonym. Jego działalność nie musi być prawnie użyteczna, może ograniczać się jedynie do działania na rzecz swoich członków (stowarzyszenie miłośników piwa może polegać na dzieleniu się opiniami wśród zrzeszonych osób). Fundacja zaś nie może być stworzona w celu przyniesienia korzyści założycielowi lub jego rodziny, a powinna mieć ogólnospołeczny profil pomocy, np. ochrona zdrowia, pomoc społeczna.

Zarządzanie w stowarzyszeniu ma charakter demokratyczny - najważniejsze decyzje podejmują wszyscy członkowie. Zarząd odpowiada przed sobą za działania określone przez wszystkich zrzeszonych w stowarzyszeniu. Obowiązkowe jest również działanie wewnętrznego organu kontrolnego. W fundacji wszystkie najważniejsze decyzje podejmuje zarząd, a kontrola wewnętrzna nie jest obowiązkowa. Fundator posiada uprawnienia określone w statucie, a sama fundacja w odróżnieniu od stowarzyszenia nie posiada członków.

Stowarzyszenia nadzorowane są przez starostów lub prezydentów miast na prawach powiatu. Nie mają one obowiązku sprawozdań wobec organu nadzoru. W przeciwnym położeniu znajdują się fundacje, które podlegają nakazowi corocznego sprawozdawstwa z funkcjonowania. Składają go do organu nadzoru, którego rolę pełnią ministrowie właściwi ze względu na prowadzony przez fundacje rodzaj działalności oraz starostowie zgodni z siedzibą organizacji.

Nie istnieje jeden akt prawny, który reguluje całość działalności organizacji pozarządowych. Na poziomie ogólnym wyróżnić można dwie ustawy dotyczące powyżej opisanych podmiotów:

- Ustawa z dnia 7 kwietnia 1989 r. Prawo o stowarzyszeniach
- Ustawa z dnia 6 kwietnia 1984 r. o fundacjach

Jaki rodzaj organizacji wybrać?

Korzystając z raportu stowarzyszenia Klon/Jawor dotyczącego organizacji pozarządowych w 2018 r. spotkać możemy się ze wskazanymi już danymi informującymi, iż w Polsce zarejestrowanych jest znacznie więcej stowarzyszeń, aniżeli fundacji. Spośród wszystkich rodzajów organizacji 31% działa powyżej 15 lat, a niemalże tyle samo (30%) ma staż mniejszy niż 5 lat. NGO najczęściej swoje siedziby mają w miastach powyżej 200 tys. mieszkańców (34%), jednak na drugim miejscu plasuje się wieś (25%). Potwierdza to tezę, że organizacje pozarządowe są spotykane przez nas w życiu publicznym na każdym kroku – nieważne czy mieszkamy w stolicy kraju, czy na niewielkiej wsi.

Podobne wnioski wyciągnąć można analizując dane dotyczące skali działania organizacji lub obszarów w jakich funkcjonują. Przykładów jest mnóstwo, dlatego osoby chcące rozpocząć działalność nowej fundacji lub stowarzyszenia powinny obserwować już istniejące podmioty, a następnie na kanwie zdobytej wiedzy ułożyć swój plan.

W celu zdobycia szczegółowych informacji na temat wypełniania niezbędnych wniosków na drodze rejestrowania organizacji pozarządowej lub chęci zaczerpnięcia jakichkolwiek porad nt. NGO od doświadczonych w tym obszarze osób zachęcamy do kontaktu z Centrum Obywatelskim Centrum C10 w Krakowie.

Źródła:

<http://liderzy.org.pl/organizacje-pozarządowe/>

<https://poradnik.ngo.pl/co-to-sa-organizacje-pozarządowe-czym-jest-stowarzyszenie-a-czym-fundacja>

<https://api.ngo.pl/media/get/108904>

<https://www.infor.pl/prawo/gmina/dzialalnosc-gospodarcza/287491,Jakie-sa-rodzaje-stowarzyszen.html>

<http://prawo.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU19840210097>

<http://prawo.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU19890200104>